

DZIAŁANIA IOŚ W ZAKRESIE LIKWIDACJI „SZAREJ STREFY”

W PRZETWARZANIU ZUŻYTEGO SPRZĘTU ELEKTRYCZNEGO I ELEKTRONICZNEGO ORAZ POJAZDÓW WYCOFANYCH Z EKSPLOATACJI

„Szara strefa” (ang. *grey market*) to finansowy obszar zdrowej gospodarki państwa, którego dochody osiągnięte z produkcji nie zakazanej przez prawo, są ukrywane w całości lub w części przed organami administracji państwowej, podatkowej, celnej itp. GUS szacuje ją na około 13%-14% produktu krajowego brutto.

Charakter „szarej strefy” w gospodarce odpadami

Działalność „szarej strefy” jest obserwowana również w obszarze gospodarowania odpadami, szczególnie w zakresie przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji. „Szara strefa” w tym obszarze to nie tylko demontaż pojazdów i zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego w celu sprzedaży części zamiennych czy odpadów, ale również działania prowadzone z naruszeniem prawa w legalnie działających podmiotach, uczestniczących w gospodarowaniu odpadami. Utrudnia to stworzenie sprawnych i właściwie funkcjonujących systemów gospodarowania odpadami zużytego sprzętu i pojazdów, a masa wytwarzanych tego rodzaju odpadów corocznie wzrasta wraz z postępem cywilizacyjnym. Przynosi to straty dla budżetu państwa z powodu niezapłaconych podatków czy opłat środowiskowych.

Przetwarzanie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego

Sygnalizowany przez przedsiębiorców problem „szarej strefy” dotyczy głównie tzw. „handlu kwitami” pomiędzy uczestnikami systemu gospodarowania użytym sprzętem tj. kreowania fałszywej dokumentacji poświadczającej zbieranie, przetwarzanie, odzysk bądź recykling odpadów. Inne oblicza

tego proceduru to brak przetwarzania lodówek i telewizorów, demontowanie zużytego sprzętu poza zakładem przetwarzania oraz wprowadzanie sprzętu na rynek bez wpisu do rejestru Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (GIOŚ).

Recykling pojazdów wycofanych z eksploatacji

Wskazuje się, że znaczny odsetek pojazdów wycofanych z eksploatacji (różne źródła szacują ok. 60%-90%), zamiast do stacji demontażu, czy punktów zbierania pojazdów, trafia do podmiotów nielegalnych, nie spełniających podstawowych wymogów ochrony środowiska. Demontaż zużytych pojazdów w tych miejscach stanowi znaczące zagrożenie dla środowiska. Tutaj oferowane są przedmioty wyposażenia i części do ponownego użycia w pojeździe, zazwyczaj bez fachowej weryfikacji ich sprawności, w tym te których ponowne zastosowanie jest zakazane przez prawo. W trakcie kontroli inspektorzy Inspekcji Ochrony Środowiska (IOŚ) trafiają także na tzw. „dziuple”, gdzie prowadzona jest działalność przestępcza (kradzież samochodów, wykorzystywanie dokumentów rozbitych samochodów do legalizacji pojazdów kradzionych).

Nieprawidłowości wykrywane są nawet w punktach zbierania pojazdów czy stacjach demontażu. Ujawnia się tam nielegalny przywóz z zagranicy odpadów w postaci uszkodzonych pojazdów, wystawianie przez prowadzącego stację demontażu zaświadczeń o demontażu pojazdu bez faktycznego przyjęcia auta do stacji, czy demontaż pojazdów w punktach zbierania pojazdów.

Działania IOŚ w walce z „szarą strefą”

Walkę z „szarą strefą” IOŚ rozpoczęła już w początkowym okresie obowiązywania przepisów dot. gospodarki ww. odpadami, obligując kontrolowane podmioty do przestrzegania prawa. Z uwagi na korporacyjne współdziałanie uczestników rynku odpadów i „trudny” charakter działań inspekcyjnych (utrudnienia ze strony kontrolowanych, ukrywanie dowodów, częste przenoszenia działalności w inne miejsca), kontrole wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska (wioś) nie ograniczyły w sposób zadawalający proceduru. Zatem niezbędne jest wsparcie innych organów, dysponujących również kompetencjami do walki z tym problemem. IOŚ podjęła szereg działań, zmierzających do zwiększenia efektywności likwidacji „szarej strefy”.

Strategia kontrolna

Uznając kontrole „szarej strefy” w gospodarce odpadami za jeden z priorytetów kontrolnych dla IOŚ na 2010 rok, ustalono odpowiednią strategię postępowania kontrolnego tj.:

Zbieranie zużytego sprzętu z naruszeniem wymagań ochrony środowiska.

Nielegalny „autoszrot” – w trakcie kontroli wioś

- ☞ prowadzenie kontroli nie tylko w przypadku wniosków i skarg, ale również anonimów i danych pozyskanych z policji - *reagowanie w możliwie najkrótszym czasie*;
- ☞ pogłębienie współpracy na szczeblu centralnym i wojewódzkim z innymi organami, zwłaszcza z Policją, prokuraturą i urzędami skarbowymi;
- ☞ podejmowanie wszelkich możliwych działań pokontrolnych przysługujących bezpośrednio IOS - *bezwzględne stosowanie sankcji karnych*;
- ☞ kierowanie wystąpień do szeregu organów o podjęcie działań w ramach ich kompetencji (m.in. do policji, prokuratury, organów samorządowych, urzędów skarbowych, nadzoru budowlanego, Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego, Inspekcji Pracy i Handlowej) – *wywieranie z wielu stron presji na likwidację nielegalnej działalności*;
- ☞ konsekwentne doprowadzanie sprawy do „końca” – *sukcesywne sprawdzanie usuwania naruszeń, wymierzanie kolejnych sankcji i wymuszanie podejmowania działań przez inne organy*;

Wytyczne do kontroli

W br. GIOŚ opracował i przekazał do stosowania przez wioś wytyczne do kontroli: podmiotów nielegalnie zbierających i demontujących pojazdy oraz zakładów przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego. Określają one szczegółowy zakres kontrolowanych zagadnień wraz z możliwymi do zastosowania sankcjami, które umożliwią eliminację „szarej strefy”.

Nowe instrumenty prawne do walki z „szarą strefą”

Zgodnie z propozycjami GIOŚ:

☞ w ustawie o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych wprowadzono możliwość sprawdzania przez IOS obowiązkowego ubezpieczenia samochodów ujawnionych w stacji demontażu,

☞ w ustawie z dnia 22 stycznia br. o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw, obowiązującej od dnia 12 marca br., wprowadzono:

- wymierzanie przez wioś kar pieniężnych: za prowadzenie nielegalnego demontażu pojazdów - w wysokości od 10 do 300 tys. zł.; naruszenie niektórych przepisów o odpadach - w wysokości od 5 do 20 tys. zł.;

- delegację do wydania rozporządzenia określającego wymagania techniczne dla pojazdów, których niespełnienie powoduje uznanie pojazdów za pojazd wycofany z eksploatacji czyli odpad.

Współpraca z Policją i Prokuraturą

Podjęto ścisłą współpracę z prokuraturą i policją na szczeblu centralnym – na roboczych spotkaniach prowadzone są działania nad konkretnymi sprawami z „szarej strefy”. Zaplanowano wspólne szkolenia.

Kontrola „szarej strefy”

a. recykling pojazdów wycofanych z eksploatacji

W latach 2005 – 2009 Inspekcja przeprowadziła ponad tysiąc kontroli podmiotów podejrzewanych o nielegalny demontaż. Nielegalny proceder potwierdził się w ok. 50 do 70% skontrolowanych obiektów (tab.).

Rok	Liczba skontrolowanych podmiotów	Liczba podmiotów, u których wykryto nielegalny demontaż pojazdów wycofanych z eksploatacji
2005	87	18
2006	232	109
2007	228	158
2008	245	161
2009	211	118
2010 (1.01-15.07)	87	24

Stopniowo rośnie liczba podmiotów zaprzestających nielegalnego demontażu pojazdów (ok. 60 w 2008 r., ponad 70 w 2009r.) i następuje to w krótszym czasie niż w początkowym okresie inspekcji. Zwiększa się aktywność innych organów w podejmowaniu działań w celu likwidacji nielegalnej działalności.

W br. przeprowadzono kontrole 87 podmiotów podejrzanych o prowadzenie nielegalnego zbierania lub demontażu pojazdów – co potwierdziło się w 26 przypadkach. W 8 podmiotach stwierdzono nielegalny przywóz z zagranicy odpadów pojazdów.

Po kontroli – teren uprzątnięty

ciąg dalszy str. 18 →

ciąg dalszy ze str. 17

Miejsce nielegalnego demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji w województwie wielkopolskim

W ramach działań pokontrolnych wydano 44 zarządzenia pokontrolne oraz nałożono 23 mandaty karne na kontrolowane podmioty. Wszczęto 20 postępowań w sprawie nałożenia kary pieniężnej za prowadzenie demontażu pojazdów poza stacją demontażu i 6 dot. kary za zbieranie odpadów bez zezwolenia.

Po skierowaniu wystąpień do innych właściwych organów, w 15 sprawach podjęły one działania dyscyplinujące, np. prokuratu-

ra wszczęła 5 postępowań, m.in. o czyn z art. 183 § 1 i 4 k.k., a w 9 sprawach organy samorządowe wydały decyzje nakazujące podmiotom usunięcie odpadów z miejsc nieprzeznaczonych do ich magazynowania.

b. Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny

W br. IOŚ przeprowadziła 39 kontroli podmiotów podejrzanych o działanie niezgodne z przepisami ustawy o użytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym - tylko 7 nie wykazało nieprawidłowości. W 13 stwierdzono wprowadzanie sprzętu elektrycznego i elektronicznego bez wymaganego wpisu w rejestrze GIOŚ. W 4 ujawniono nielegalny demontaż zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, a w 10 zbieranie zużytego sprzętu bez wymaganego zezwolenia na zbieranie tego typu odpadów.

Wydano 21 zarządzeń pokontrolnych i nałożono 9 mandatów karnych. Wszczęto postępowania o wymierzenie kary pieniężnej: dla 5 podmiotów - za gospodarowanie odpadami bez wymaganego zezwolenia, a w 7 - za wprowadzanie sprzętu elektrycznego i elektronicznego bez wpisu do rejestru GIOŚ. Ponadto wioś skierował 21 wystąpień do innych organów, w tym 3 zawiadomienia do Prokuratury i 4 wnioski do Sądu Grodzkiego - o wymierzenie kary za demontaż zużytego sprzętu poza zakładem przetwarzania. W 2 przypadkach organy poinformowały o podjęciu przez nie działań.

IOŚ

DOTARLIŚMY DO POLSKICH SUMIENI

Największa dotychczas polska akcja poświęcona postępowaniu ze śmieciami minęła półmetek. Reklamy telewizyjne i radiowe od początku roku przekonują do tego, by segregować śmieci, nie wywozić ich do lasu i nie palić w domowych piecach. Przecież to grzech ekologiczny!

Wstępne wyniki zasięgu kampanii „Nie zaśmiecaj swojego sumienia” pokazują, że z jej przekazem zetknęło się już ok. 38 mln Polaków, co oznacza, że udało się dotrzeć do wszystkich statystycznych Kowalskich.

- Każdy Polak zna już hasło „Nie zaśmiecaj swojego sumienia” - osiągnęliśmy zatem pierwszy cel naszej kampanii, którym było dotarcie do jak największej ilości osób. Odpady to teraz największy problem ekologiczny. Żeby coś naprawić zmieniło się Polsce na lepsze musimy, oprócz zmiany prawa, pokazywać dłaczego warto zmienić swoją postawę wobec śmieci. Śmieci palone w przydomowych piecach trują, a porzucane nielegalnie w lesie skażają ziemię i wodę, a przez to nas. Dzięki segregacji mamy szansę wielokrotnie wykorzystywać surowce. Mam nadzieję, że kampania pomaga nam to uświadomić i zmienić nasze złe nawyki - podkreśla minister środowiska **Andrzej Kraszewski**.

Dotychczas w ramach kampanii od marca br. radio i telewizja emitowały trzy spoty - „Nie pal śmieci w domu”, „Segreguj śmieci” i „Stop dzikim wysypiskom”. Reklamy zobaczyli także uczestnicy tegorocznego Przystanku Woodstock.

Dla dzieci i młodzieży zorganizowano konkursy: *Twórczość z kosza* i *Wesołe śmieci*. Pierwszy polegał na nagraniu przez gimnazjalistów, filmu edukacyjnego lub stworzeniu komiksu który byłby związany z tematyką segregowania odpadów. Z kolei „Wesołe śmieci” były maskotkami-rzeźbami wykonanymi przez dzieci ze szkół podstawowych w całości z odpadów. Łącznie na konkursy zgłoszono ponad 5000 prac. Zwycięskie prace można zobaczyć na stronie: http://www.mos.gov.pl/kategoria/2883_konkursy_dla_dzieci_i_mlodziarzy/

Częścią kampanii był także specjalnie zorganizowany dla mediów konkurs na najlepsze materiały dziennikarskie poruszające problem odpadów

- Wszystkich, którzy mają jeszcze ekologiczne grzechy na sumieniu nadal będziemy zachęcać do zmiany nawyków. Nie chcemy tylko dotrzeć do każdego sumienia, ale również je poruszyć - zapowiada dalsze działania **Karolina Kulicka**, dyrektor Departamentu Edukacji Ekologicznej w Ministerstwie Środowiska.

Projekt współfinansowany jest przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach V osi priorytetowej Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Szczegółowe informacje na temat kampanii znajdują się na stronie internetowej Ministerstwa Środowiska http://www.mos.gov.pl/kategoria/2927_kampania_odpadowa/

